

BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING BADIY ASARLARINI IDROK ETISH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

Tursunova S.S.

TDPU 13.00.01- "Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi"

ixtisosligi 1-bosqich tayanch doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15165301>

Annotatsiya: maqolada bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining badiiy asarlarni idrok etish kompetentligini rivojlantirish, ularning san'atga bo'lgan qarashlarini shakllantirish, pedagogik malakalarini oshirish va o'quvchilarga to'g'ri san'at ta'limini berishning asosiy omillari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: badiiy asar, tasviriy san'at, estetik zavq, san'at, idrok, kompozitsion jihatlar, rang, dunyoqarash, qobiliyatni rivojlantirish, san'at tarixi, madaniy rivojlanish.

Аннотация: в статье показаны основные факторы развития компетентности будущих учителей изобразительного искусства восприятия художественных произведений, формирования их взглядов на искусство, совершенствования педагогического мастерства и предоставления учащимся правильного художественного образования.

Ключевые слова: произведение искусства, изобразительное искусство, эстетическое удовольствие, искусство, восприятие, композиционные аспекты, цвет, мировоззрение, развитие способностей, история искусства, развитие культуры.

Annotation: The article outlines the main factors for developing the competence of future visual arts teachers to perceive works of art, forming their views on art, improving their pedagogical skills, and providing students with proper art education.

Key words: work of art, fine art, aesthetic pleasure, art, perception, compositional aspects, color, worldview, development of abilities, history of art, development of culture.

Kirish

Tasviriy san'at, insoniyatning eng qadimiy va chuqur ifoda vositalaridan biri sifatida, nafaqat estetik zovqni shakllantirishda, balki umumbashariy madaniyatni saqlash va rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Tasviriy san'at o'qituvchilari bu san'at shakllarini nafaqat o'rgatish, balki talabalarni badiiy asarlarni to'g'ri idrok etishga o'rgatishda ham asosiy rolni bajaradilar. Shu bilan birga, bo'lajak o'qituvchilarning badiiy asarlarni idrok etish kompetentligini rivojlantirish san'at ta'limi jarayonining ajralmas qismi bo'lib, nafaqat ularning pedagogik faoliyatini, balki o'quvchilarning san'atni tushunish va qadrlash darajasini ham oshiradi. Tasviriy san'at asarlarini idrok etish nafaqat soha mutaxassislarga balki umumiy, jamiyatdagi har bir fuqaroga juda katta estetik ma'daniyat olib kela oladi.

"San'at — inson shaxsini shakllantiradigan, uning atrof muhit to'g'risidagi tasavvurlarini kengaytiradigan eng muhim omillardan biridir. Shu nuqtai nazardan olganda san'at asarlarini idrok etish ko'nikmasini rivojlantirish badiiy tarbiyaning muhim maqsadi hisoblanadi." – deb ta'kidlab o'tgan o'z maqolasida B.Baymetov.

Badiiy asarlarni idrok etish nima?

Badiiy asarlarni idrok etish – bu san’at asarini va uning mazmunini to’g’ri anglash, asar orqali muallifning niyatlarini va jamiyatdagi o’zgarishlarni tushunish jarayonidir. Idrok qilish jarayonida asarlarning texnik va kompozitsion jihatlarini, rang va shakl tizimlari, kompozitsiya va materiallar kabi elementlar tahlil qilinadi. Shuningdek, badiiy asar orqali muallifning fikrlari, tuyg’ulari, hayotiy pozitsiyasi va dunyoqarashi aks ettiriladi.

Bo’lajak tasviriy san’at o’qituvchilarining kompetensiyasi

Badiiy asarlarni idrok etish kompetenti tasviriy san’at o’qituvchisining muhim pedagogik xususiyatlaridan biridir. Bu kompetentlik, avvalo, o’qituvchining san’at asarlarini o’qitish jarayonida nafaqat texnik malakalar, balki badiiy tafakkur, estetik sezgi va analitik fikrlashni ham o’z ichiga oladi. Bo’lajak o’qituvchilar badiiy asarlarni idrok etishda quyidagi ko’nikmalarga ega bo’lishlari zarur:

1. **Estetik tafakkur:** San’at asarining estetik qimmatini, uning tashqi shaklini va ichki mazmunini tushunish. Bu ko’nikma bo’lajak o’qituvchining o’z san’at asarlarini yaratish va baholashda yordam beradi.
2. **Analitik fikrlash:** Badiiy asarlarni tahlil qilish va uning tasviriy elementlarini bir-biri bilan bog’lash, asarni tarixiy va madaniy kontekstda idrok etish.
3. **Empatiya va hissiy idrok:** San’at asarlarini idrok etishda o’qituvchining o’z hissiyotlarini, tuyg’ularini asarning mazmuniga qarab shakllantirish va buni o’quvchilariga ham yetkazish.
4. **Multidimensional fikrlash:** Badiiy asarni turli nuqtai nazardan qarash, uning mazmunini keng ko’lamda tahlil qilish va o’quvchilarni ham bu jarayonga jalb etish.

AQSh, Germaniya, Angliya, Rossiya, Yaponiya kabi davlatlarda bo’lajak tasviriy san’at o’qituvchilarini tayyorlashga yo’naltirilgan o’quv jarayoni kasbiy bilim va malakalarni tarkib toptirish bilan birga, yuksak san’atshunoslik asosida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishga asoslangan holda tashkil etilishi muhim vazifa etib belgilangan.

Badiiy asarlarni idrok etish kompetentligini rivojlantirish yo’llari

1. San’at asarlarini doimiy tahlil qilish

Bo’lajak o’qituvchilarga san’at asarlarini har tomonlama tahlil qilish va turli nazariyalar asosida baholashni o’rgatish kerak. Bu jarayon asarni o’qishdan boshlanib, uning texnik va badiiy aspektlarini chuqurroq tahlil qilishni o’z ichiga oladi.

2. Guruhdagi interaktiv muammola.

O’qituvchilarni badiiy asarlarni o’zaro muhokama qilish, uning ichki mazmunini va tashqi ko’rinishini talabalarga tushuntirish orqali idrok qilishni rivojlantirish. Bu jarayonda talabalarga asarlarning turli ma’nolarini kashf qilishga yordam berish kerak.

3. Estetik qabul qilish qobiliyatini qivojlantirish

Bo’lajak o’qituvchilarga rang, shakl, kompozitsiya va boshqa estetik unsurlarni o’rganish va ularni badiiy asarni yaratishda qanday ishlatish haqida ma’lumotlar berish zarur. San’atning estetik jihatlarini qabul qilish, uning to’g’ri idrok etilishida asosiy ahamiyatga ega.

4. San’at tarixi va teoriya asoslari

Badiiy asarlarni idrok etish uchun san’at tarixi va nazariyasi bo’yicha chuqur bilimlarga ega bo’lish zarur. Bu o’qituvchilarga asarlarning tarixiy va madaniy ahamiyatini tushunishga yordam beradi.

5. Amaliy mashg'ulotlar

Badiiy asarlarni idrok etish jarayonini amaliy mashg'ulotlar orqali kuchaytirish. O'qituvchilar va talabalar uchun turli badiiy uslub va texnikalarda amaliy mashqlar tashkil etish, ularning san'atni yaratish jarayonidagi rollarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Xulosa

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining badiiy asarlarni idrok etish kompetentligini rivojlantirish, ularning san'atga bo'lgan qarashlarini shakllantirish, pedagogik malakalarini oshirish va o'quvchilarga to'g'ri san'at ta'limini berishning asosiy omili hisoblanadi. San'at o'qituvchilari badiiy asarlarni to'g'ri idrok etishda chuqur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, o'quvchilarga badiiy asarlarni to'g'ri tushunishga yordam beradi, shu orqali ular estetik va madaniy rivojlanish yo'lida muhim bir qadamni qo'yadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Abdirasilov S., Tolipov N. Rangtasvir. - Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2006.
2. Artikov G'. A. "Materialshunoslik, rangtasvir texnika va texnologiyasi" O'quv qo'llanma. Toshkent "INFO CFPITAL GROUP" 2018 yil.
3. B.B.Baymetov, Qalamtasvir. Pedagogika yo'nalishidagi kasb hunar kollejlari uchun o'quv qo'llanma. T.: "Ilm-ziyo" 2014. 216 b.
4. Нуртаев У. Методика изучения изобразительного искусства Узбекистана в системе подготовки будущих учителей, автореферат. -Москва: 1994. -62 с.